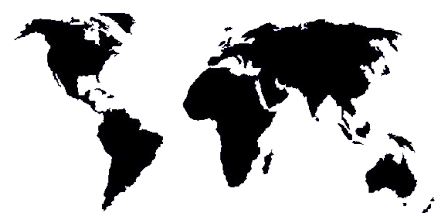


ТЕКТОНІЧНА БУДОВА УКРАЇНИ





Запитання

- **Що таке тектонічна будова? Рельєф?**
- **Пригадайте, як тектонічна будова впливає на формування рельєфу?**
- **Назвіть основні форми рельєфу. Як вони утворились?**

ТЕКТОНІЧНІ СТРУКТУРИ

ТЕКТОНІЧНІ СТРУКТУРИ

(різні за будовою та віком
ділянки літосфери)

Корисні копалини

Форми рельєфу

ПЛАТФОРМИ → рівнини

(відносно стійкі ділянки
літосфери)

ПОЯСИ СКЛАДЧАТОСТІ → гори

(рухомі ділянки літосфери)

ДАВНІ

(докембрійські)

AR-PR

3,5-1 млрд. років



МОЛОДІ

(епігерцинські)

пізній PZ

300 млн. років



ОРОГЕНЕЗИ

(епохи горотворення):

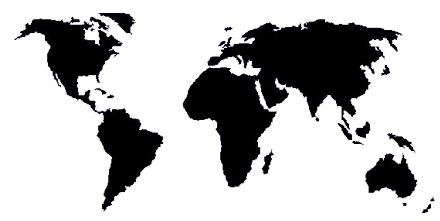
Байкальський (п PR)

Каледонський (р PZ)

Герцинський (п PZ)

Мезозойський (MZ)

Альпійський (KZ)



- Поверхня території України формувалася протягом багатьох геологічних епох.
- На її розвиток вплинули новітні (сучасні) тектонічні рухи, давні зледеніння і відкладання *лесів* (жовтувата пориста порода, що утворилась в льодовиковий період), коливання рівня моря, ерозійна робота річок і вітру, господарська діяльність людини.

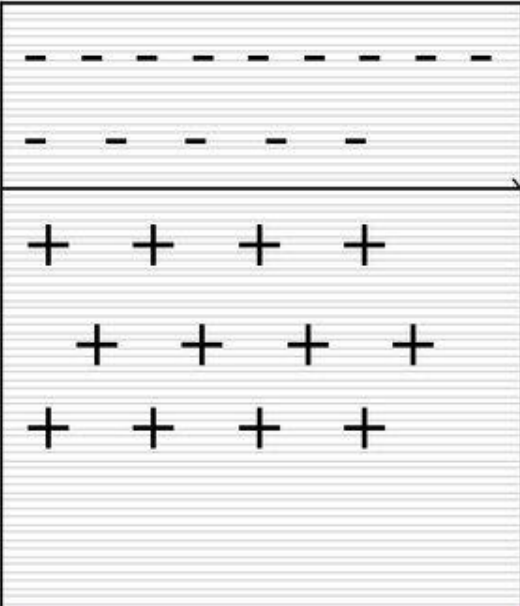
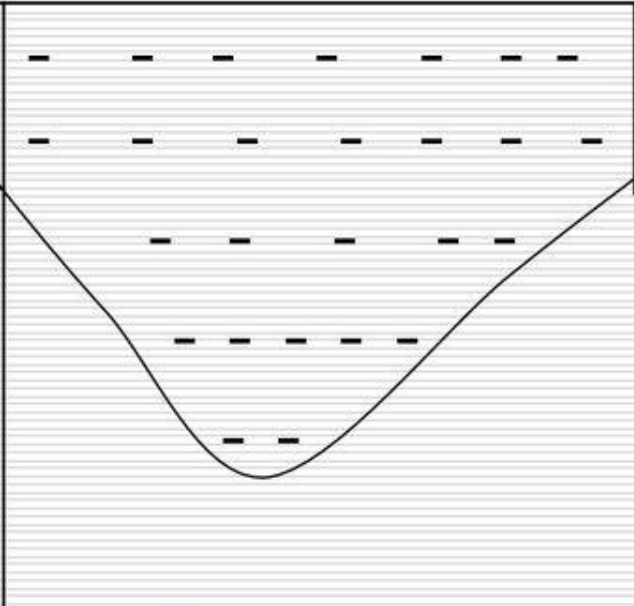
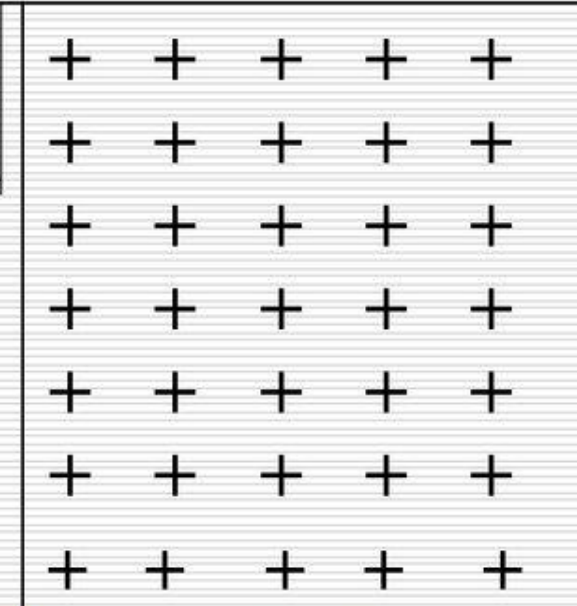
- Низовини, височини і гори України приурочені до різних тектонічних структур, що впливали на розвиток сучасного рельєфу, поверхню окремих частин території.





- Територія України має складну тектонічну будову, яка сформувалася протягом тривалої геологічної історії.
- Більша частина території України належить до *Східноєвропейської платформи*, яка має давній кристалічний фундамент.
- Крім неї, тут є Західноєвропейська і Скіфська платформи, складчасті структури Середземноморського рухливого поясу.

Горизонтальна будова платформи (за потужністю осадового чохла):

Плита	Западина	Щит
		
частина платформи перекрита потужним осадовим чохлом	ввігнута частина платформи заповнена потужним шаром осадових порід	частина платформи, де кристалічний фундамент виходить на поверхню (товщина осадового чохла не більше 500 м)



Щит

Плита



Осадочий чохол

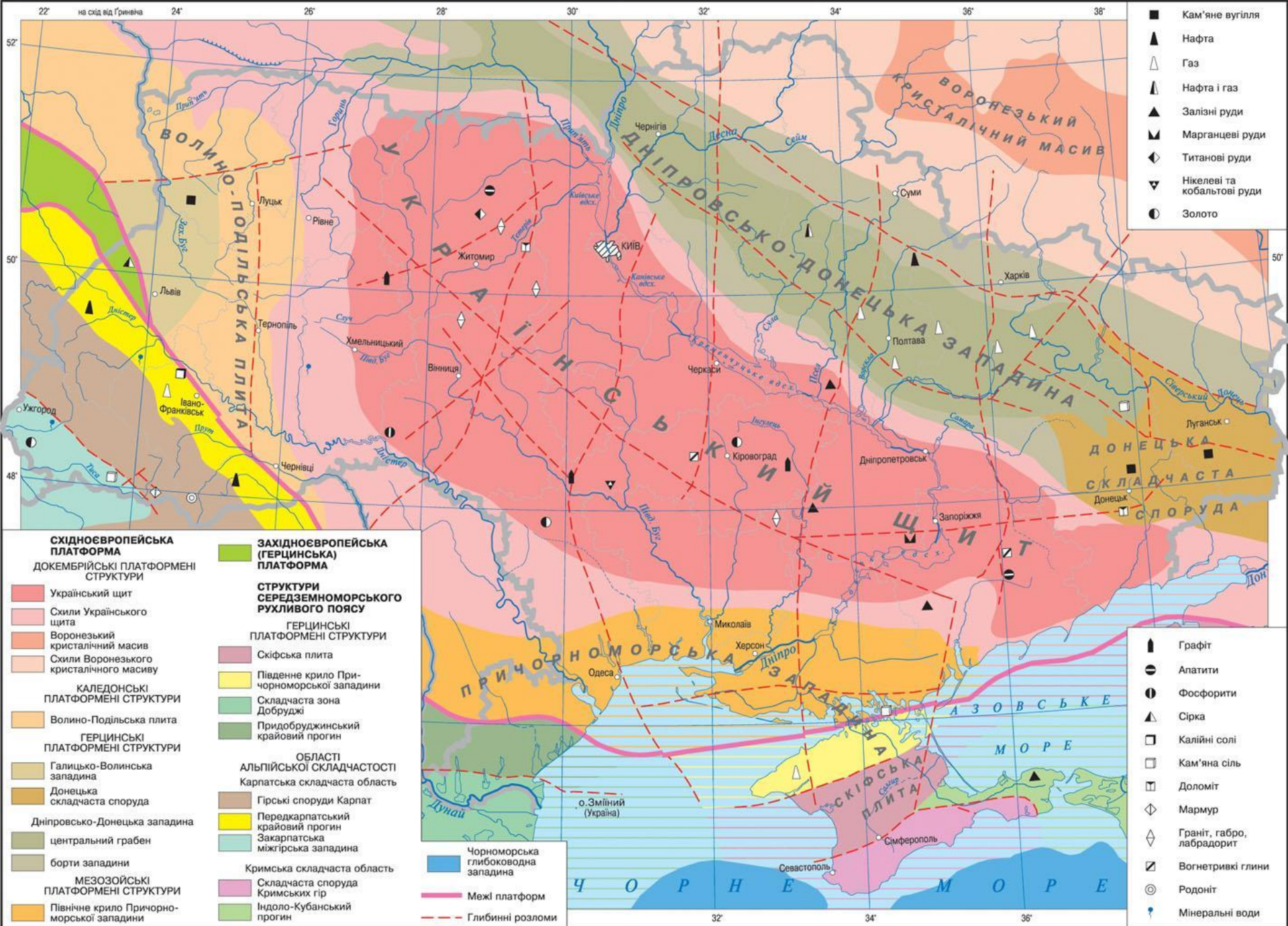
Кристалічний фундамент

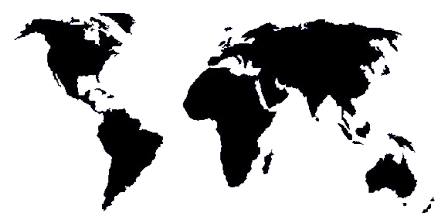




**У межах Східноєвропейської платформи
виділяють такі тектонічні структури:**

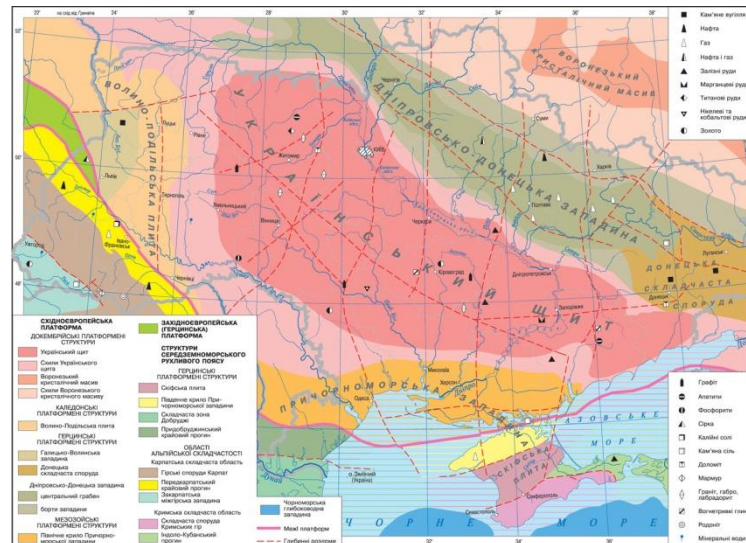
- **Український щит**
- **Волино-Подільську плиту**
- **Галицько-Волинську і Дніпровсько-Донецьку западини**
- **Донецьку складчасту область**
- **Воронезький кристалічний масив**
- **Причорноморську западину**

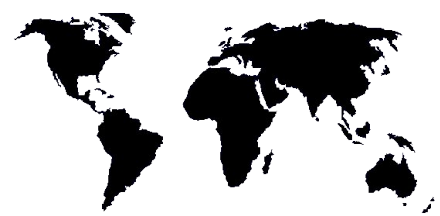




ЗАВДАННЯ

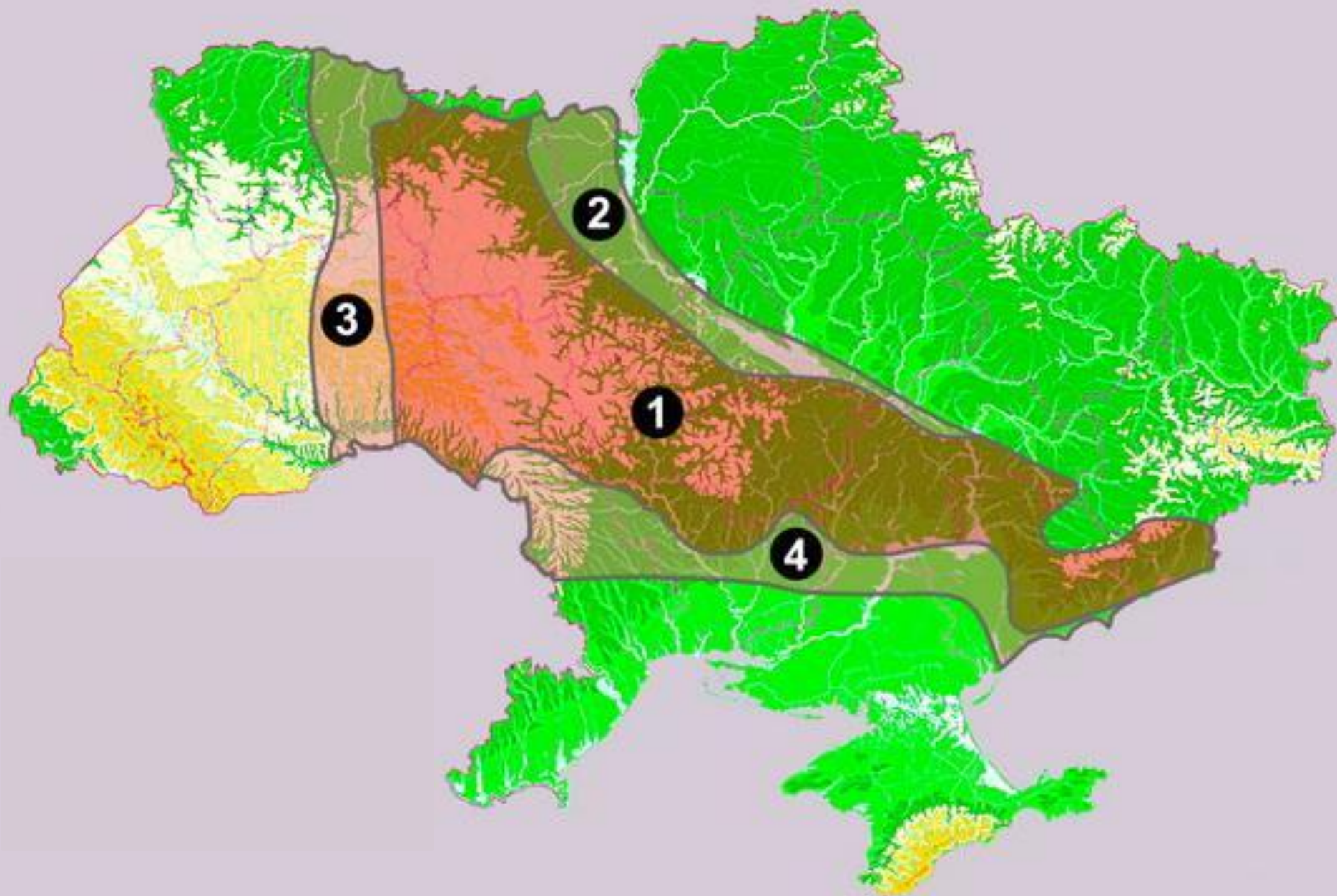
- Використовуючи карту тектонічної будови України, дайте відповідь на запитання:
Чому на карті Волино-Подільська і Скіфська плита позначені різним кольором?

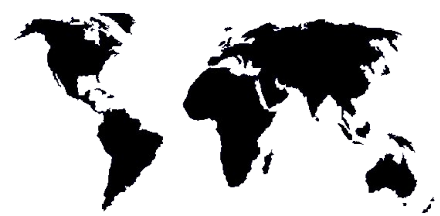




УКРАЇНСЬКИЙ ЩИТ

- Є піднятою ділянкою платформи. Кристалічні породи, що його складають, можна побачити в долинах річок, де вони часто виходять на поверхню.
- У сучасному рельєфі Український щит представлений Придніпровською та Приазовською височинами. Щит складений найдавнішими гірськими породами. Їх вік становить 3,5-4 млрд. років. Це граніти, гнейси, кварцити, пісковики та ін.
- Докембрійська поверхня щита є нерівною, її перекриває потужна товща палеозойських, мезозойських і кайнозойських осадових гірських порід.
- Український щит розбитий густою мережею глибинних розломів на окремі, зміщені один відносно одного, блоки. З розломами пов'язана більшість річкових долин. Такими ж розломами щит відокремлюється від Дніпровсько-донецької западини, Причорноморської западини та Волино-Подільської плити.
- У місцях, де осадових порід мало, кристалічні виходять на поверхню.



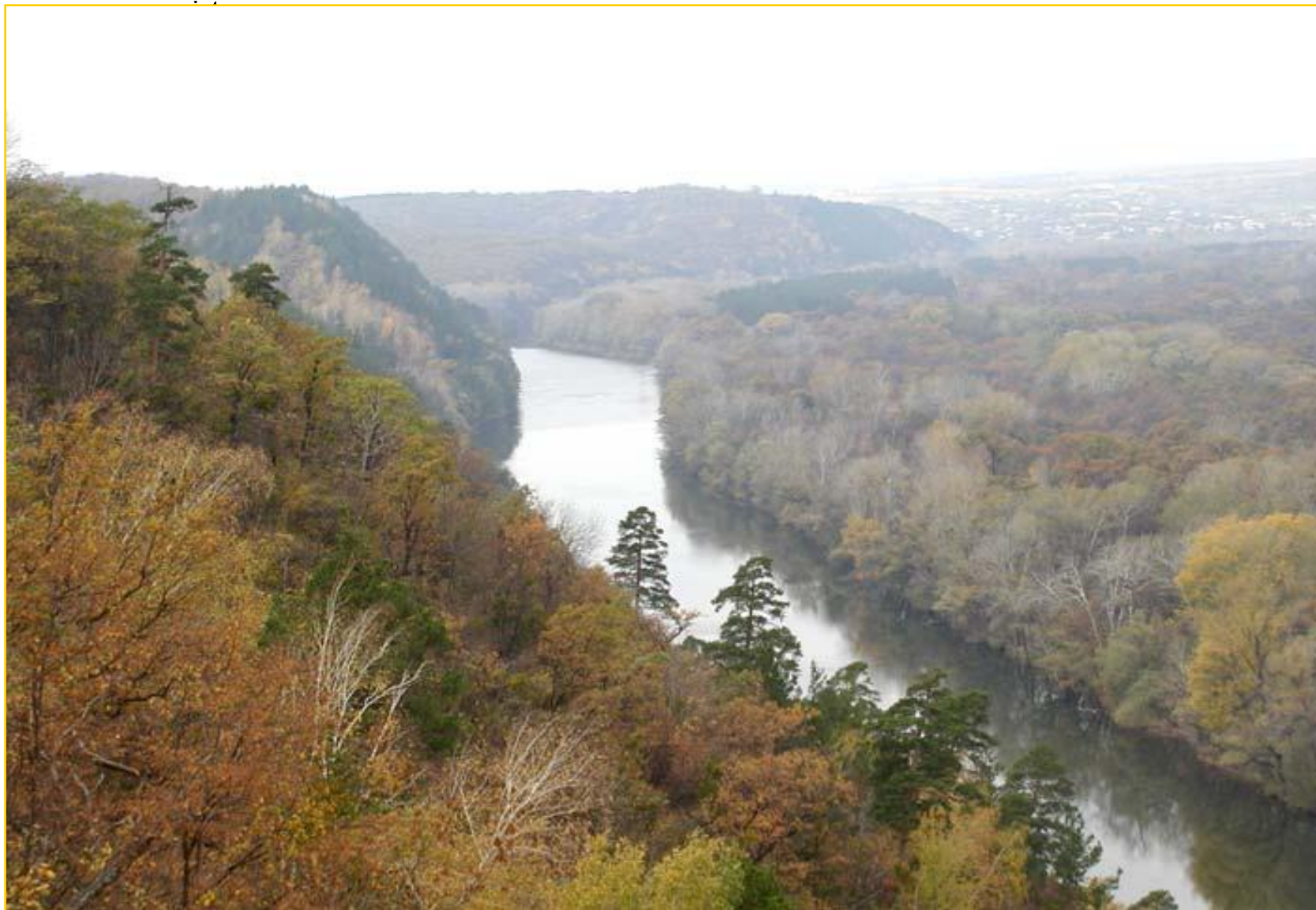


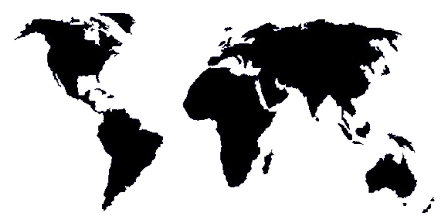
ПРИДНІПРОВСЬКА ВИСОЧИНА





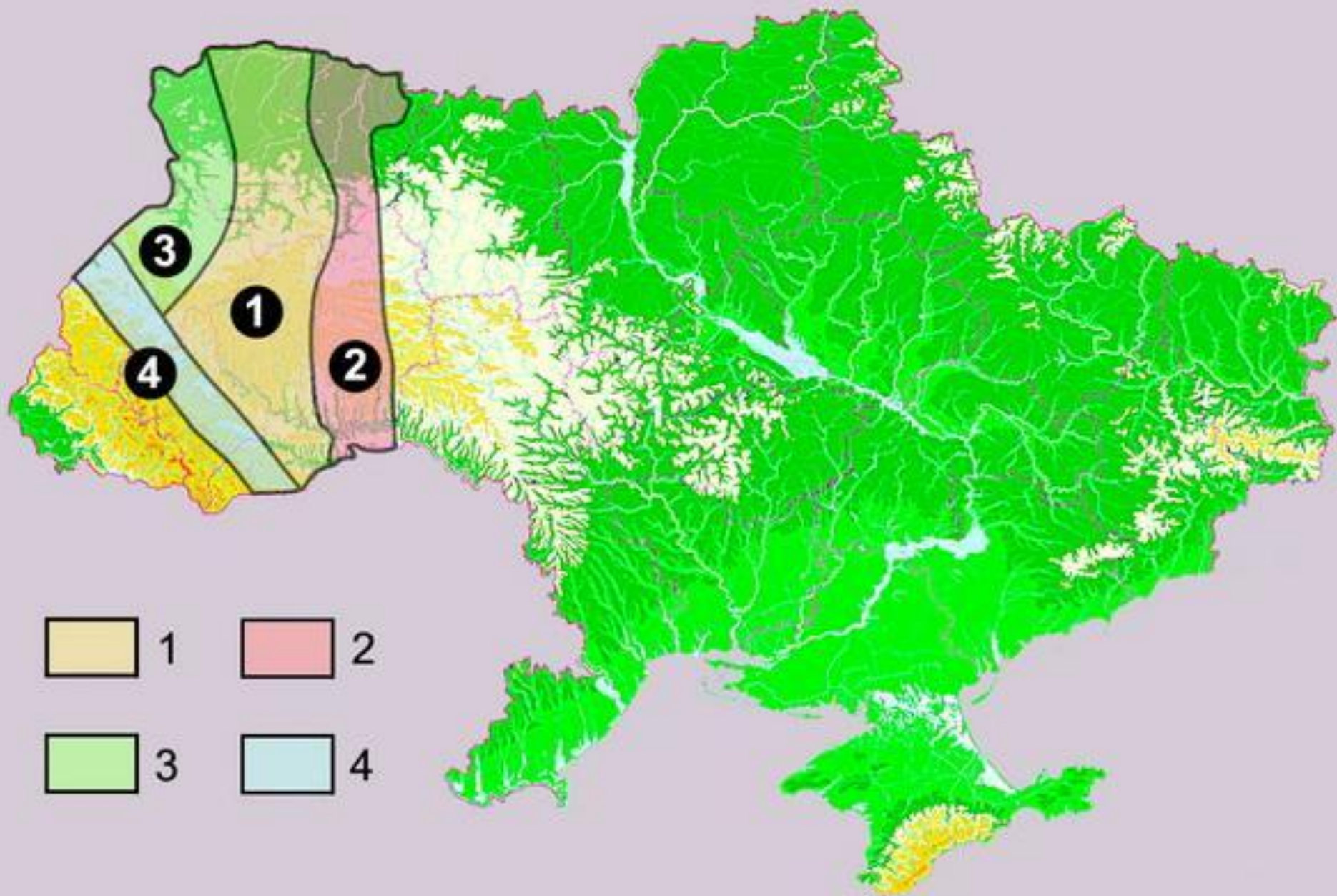
ПРИАЗОВСЬКА ВИСОЧИНА





ВОЛИНО-ПОДІЛЬСЬКА ПЛИТА

- В її межах докембрійський фундамент залягає на глибинах 2000-2500 м. На північ від неї знаходиться *Галицька-Волинська западина*, де докембрійський фундамент опущений на глибину 3000-7000 м. На його поверхні залягають потужні товщі палеозойських, мезозойських та кайнозойських відкладів.

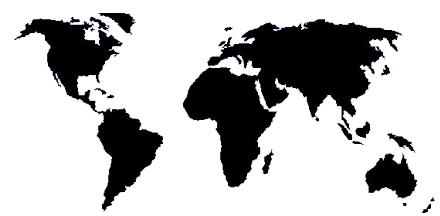


**Гора Камула (471 м над р. м.) — найвища
вершина Подільської височини**





Каньйон річки Смотрич



ДНІПРОВСЬКО-ДОНЕЦЬКА ЗАПАДИНА

- У рельєфі на поверхні їй відповідає Придніпровська низовина.
- Дніпровсько-донецька западина знаходиться під осадовими породами на глибині до 12 км, що є однією з найбільших западин Східноєвропейської платформи.
- Вона виповнена осадовими відкладами палеозойського, мезозойського і кайнозойського періодів. З породами девонського і кам'яновугільного періодів пов'язані родовища нафти і газу, а також солі, що поховані під іншими осадовими породами.

150 km

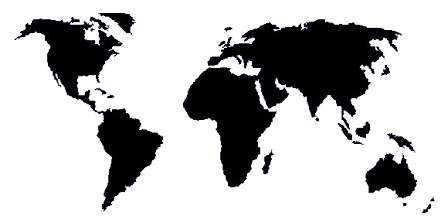
100 mi





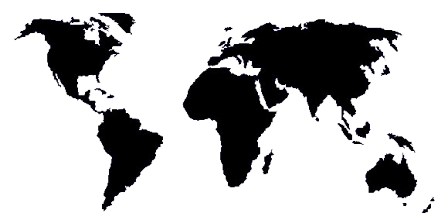
ПРИДНІПРОВСЬКА НИЗОВИНА





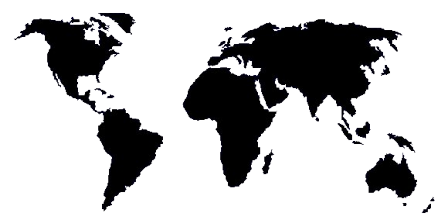
Донецька складчаста область

- Виражена в сучасному рельєфі Донецькою височиною – кряжем. Там на поверхню виходять девонські і карбонові (кам'яновугільні) породи. Це структура герцинського горотворення. З товщею карбонових відкладів, потужність яких досягає 12 км, пов'язані поклади кам'яного вугілля.



Донецький кряж

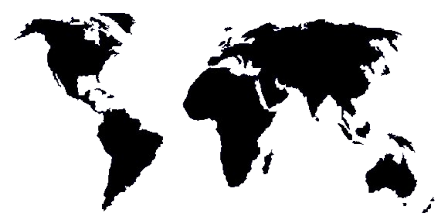




Донецька височина (кряж)







Воронезький кристалічний масив

- Докембрійські породи, якими він складений, залягають на глибині від 150 до 900м. У сучасному рельєфі – це західні схили Середньоросійської височини.





Середньоросійська височина



Причорноморська западина

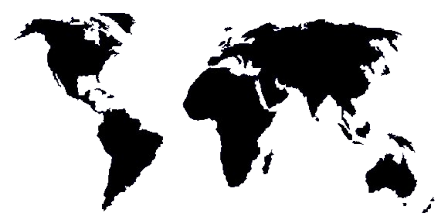
- У рельєфі їй відповідає Причорноморська низовина.
- Западина знаходиться на південній окраїні Східноєвропейської платформи.
- Докембрійський фундамент залягає тут на глибинах 600-3200 м, вище нагромадились палеозойські, мезозойські і кайнозойські відклади.





Причорноморська низовина





Скіфська платформа

- На південь від Східноєвропейської платформи розташовується Скіфська платформа, що утворилась під час герцинського горотворення. Більша її частина знаходиться під водами Чорного і Азовського морів. У сучасному рельєфі – це рівнинний Крим. Фундамент Скіфської платформи залягає на глибинах від 500 м на півдні до 6000 м на півночі.





-



Карпати







Закарпатська низовина



Складчасті структури Кримських гір

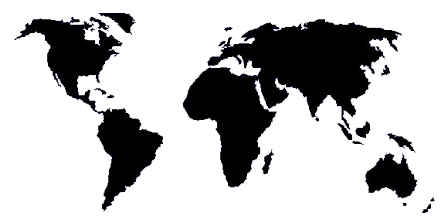
- Це велике підняття, частина якого занурена в Чорне море.
- Гори складені переважно мезозойськими і кайнозойськими відкладами, вулканічними породами.
- В межах Головного пасма поширені відклади тріасового і юрського періодів.





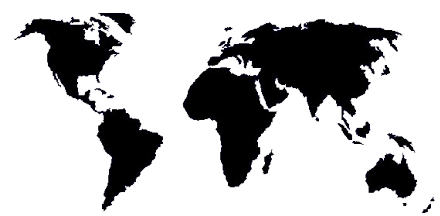


[illegible]



Запитання

- Що таке платформа? Плита? Щит?
- В основі якої платформи розташована більша частина України?
- Які тектонічні структури знаходяться в межах України?
- Які форми рельєфу утворюються на платформах? Складчастих структурах?



Домашнє завдання

- Опрацювати параграф
- Скласти кросворд до теми параграфа
- Підготувати повідомлення про форми рельєфу України